

DEO WEETJES 2021-22

1. Over de advocaten-eesd (deel 1/3)

Art. 428 Ger. W. bepaalt als één van de voorwaarden om de titel van advocaat te mogen voeren of het beroep van advocaat te mogen uitoefenen, het afleggen van “... *de eed (...)* bedoeld in art. 429...” :

“Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische volk, dat ik niet zal afwijken van de eerbied aan het gerecht en de openbare overheid verschuldigd, en geen zaak zal aanraden of verdedigen die ik naar eer en geweten niet geloof rechtvaardig te zijn.”

Elk onderdeel van deze eedformule levert voer op voor vragen en discussie, maar we beginnen met het laatste lid dat vooral (maar zeker niet alleen...) beginnende advocaten verontrust. Van advocaten wordt blijkbaar verwacht dat zij geen zaken zullen aanraden of verdedigen waarvan zij ‘in eer en geweten’ zelf niet ‘geloven’ dat ze ‘rechtvaardig’ zijn. Wordt hiermee van elke advocaat verwacht dat hij/zij, alvorens een cliënt of een zaak aan te nemen, bij zijn/haar eigen geweten te rade gaat om te beslissen of die zaak wel de kwalificatie ‘rechtvaardig’ verdient?

En kan de consequentie van dergelijk gewetensonderzoek dan zijn dat mensen voor sommige zaken geen enkele advocaat bereid zullen vinden hen te verdedigen?

De vragen die je als advocaat daarover krijgt zijn bijna altijd van dezelfde aard, en ze zijn per definitie irrelevant omdat ze casuïstisch zijn en geen oog hebben voor het algemeen wettelijk kader waarbinnen een advocaat werkt. Is het rechtvaardig een procedurefout of de verjaring in te roepen om een misdadiger vrijuit te laten gaan voor bewezen -ernstige- feiten? Is het überhaupt rechtvaardig om een onmenselijke crimineel te verdedigen wanneer hij voor zijn onmenselijke daden evident niets minder verdient dan de maximumstraf? En mag je zo’n onmenselijke en tot de maximumstraf veroordeelde crimineel dan bijstaan wanneer hij probeert vervroegd vrij te komen?

Het is niet zo moeilijk met dit soort vragen om te gaan, waarbij tegelijk ook in het oog gehouden worden de essentiële deontologische verplichtingen van elk advocaat om enerzijds “... *de belangen van de cliënt zo goed mogelijk te behartigen en die boven zijn eigen belangen of die van derden te stellen...*” (art. 4 CDA) en anderzijds “...*de beroepsethiek niet (te) veronachtzamen om de cliënt, de rechter of derden welgevallig te zijn...*” (art. 2 CDA).

Wie de eed aflegt als advocaat weet dat hij/zij gaat uitmaken van een rechtssysteem waarin het recht op verdediging door een advocaat nagenoeg absoluut is, en niet afhangt van een willekeurig en oncontroleerbaar criterium zoals het eigen geweten van de advocaat. Elke advocaat mag zaken of cliënten weigeren om persoonlijke redenen, hoe triviaal ook (tijdsgebrek, niet winstgevend genoeg, onvoldoende kennis of ervaring, in strijd met het eigen geweten...), maar niet alle advocaten kunnen stelselmatig dezelfde zaak of dezelfde cliënt weigeren omdat daardoor het systeem stopt en het recht op verdediging wordt uitgehold. Vandaar trouwens ook het pro deo-systeem voor wie niet over voldoende financiële middelen beschikt om zich een advocaat te kunnen veroorloven. Wie cliënten weigert om (zogezegde) gewetensredenen doet er goed aan daar geen ruchtbaarheid aan te geven: daardoor zouden immers de belangen van die cliënten kunnen geschaad worden, en ook de belangen van de confraters die de bewuste cliënt wel aannemen en het niet verdienen als gewetenloos voorgesteld te worden... .

Wie binnen dat rechtssysteem de verdediging van een zaak of een cliënt op zich neemt, handelt per definitie ‘rechtvaardig’ en heeft zijn/haar eigen geweten niet nodig om dat te beoordelen. Of m.a.w.:

de rechtvaardigheid van de eedformule is in dit opzicht niet casuïstisch maar systemisch, en de voormelde vragen moeten aan de wetgever gesteld worden.

Dit uitgangspunt is geen vrijgeleide om de verdediging van een zaak of een cliënt te voeren op gelijk welke manier: het in algemene zin rechtvaardig doel van de verdediging als zodanig rechtvaardigt niet elk verdedigingsmiddel. Advocaten worden verondersteld hun werk te doen binnen de krijtlijnen van de wet en van hun deontologische regels. Wie als advocaat middelen aanwendt of aanraadt die onwettelijk of ondeontologisch zijn, ook al dienen zij de belangen van de cliënt of van een als zodanig rechtvaardige zaak, schendt zijn/haar advocateneed.

Zo kan een advocaat de cliënt niet aanraden om bij de tegenpartij in te breken om daar nuttige extra bewijsstukken te gaan zoeken. Zo kan een advocaat de vertrouwelijke briefwisseling van of naar zijn tegenstrever niet aan de rechtbank overleggen om het gelijk van de cliënt te bewijzen, of voor de cliënt belastende stukken uit een strafdossier laten verdwijnen... .

De evaluatie op basis van onze advocateneed zal dus niet zozeer betrekking hebben op de aanvaarding van een zaak of van een cliënt, als wel op de manier waarop diens verdediging kan gevoerd worden.

2. Over onze advocaten-eed (2)

Advocaten zweren o.m. *“...getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgisch volk...”*.

Het wordt allicht tijd om een nieuwe tekst te vinden voor deze redelijk oubollige en versleten eedformule met napoleontische inslag, waardoor weinigen zich nog echt aangesproken voelen. In afwachting daarvan is het niet zo dat van advocaten, die in de eerste plaats de belangen van hun cliënten moeten verdedigen en niet het algemeen belang, verwacht -laat staan geëist- kan worden dat zij koningsgezind zijn of niet het recht zouden hebben de grondwet of de wetten van het Belgische volk te bekritisieren of aan te vechten.

Wie als advocaat ijvert of pleit voor de omvorming van België tot een republiek, of de niet-naleving van bepaalde wetten door zijn cliënten gerechtvaardigd acht om deze of gene reden, zondigt niet tegen zijn/haar advocateneed.

Die eed legt hem of haar enkel de deontologische verplichting op om in de uitoefening van zijn beroep de wetten en de wettelijke structuur van dit land te respecteren, inclusief de eigen deontologische regels, ook al wil hij of zij die wetten veranderd zien. Aan het recht van elke burger om de wet of de constitutionele monarchie te bekritisieren of te ijveren voor de wijziging daarvan, verandert de advocateneed niets.

Een advocaat respecteert het wettelijk systeem waarbinnen hij zijn beroep uitoefent en waarvan hij deel uitmaakt. In die zin ‘gehoorzaamt’ een advocaat aan de grondwet en de wetten van het Belgische volk. Maar respect mag niet verward worden met blinde adoratie voor of kritiekloze aanvaarding van de manier waarop dat systeem georganiseerd is of werkt (dan wel niet werkt...).

3. Over onze advocaten-eed (3/3)

Advocaten zweren bij de aanvang van hun beroepsloopbaan ook *“... dat ik niet zal afwijken van de eerbied aan het gerecht en de openbare overheid verschuldigd...”*, een formulering die al voorkwam in

de wet van 22 ventôse XII (13/03/1804) die de advocateneed invoerde, kort voor Napoleon Bonaparte (die de advocatuur geen warm hart toedroeg) zich tot keizer liet kronen: “...de ne jamais s’écarter du respect dû aux tribunaux et aux autorités publiques...”.

Advocaten moesten het dus niet te bont maken en vooral niet denken dat zij zich al te vrijpostig konden gedragen in hun omgang met het gerecht en de overheid. De eerbiedwaardige leeftijd van onze eedformule en de tijdsgeest op het ogenblik dat zij werd ingevoerd verklaren trouwens de ouderwetse formulering ervan, die ons vandaag niet meer naar de keel of naar het hart grijpt.

Zeker dit onderdeel valt vandaag moeilijk te rijmen met de essentiële deontologische plichten van partijdigheid en onafhankelijkheid die elke advocaat moet respecteren, en die hij niet mag veronachtzamen om de cliënt, de rechter of derden “welgevallig” te zijn (art. 1 en 2 CDA).

Een advocaat stelt zich, in het belang van zijn/haar cliënt, vrij en vrank en -vooral- kritisch op jegens de (staande of zittende) magistraten (en jegens de overheid in het algemeen), aan wie hij respect verschuldigd is uit hoofde van hun ambt (vriendelijk en hoffelijk zolang dat kan, minder vriendelijk en hoffelijk zodra dat moet...), op dezelfde wijze als magistraten respect verschuldigd zijn aan advocaten.

Dat respect impliceert geen onderdanigheid of hielenlikkerij, maar wel een redelijk evenwicht tussen partijen die elkaars rechten en plichten in het kader van ons rechtssysteem kennen en waarderen, terwijl het recht op verdediging door dat respect niet kan beknot worden. Het vergt aan weerskanten (heel) wat wijsheid en (heel) wat moed om dat niet te vergeten en zich daarnaar te gedragen, maar een onmogelijke opgave is dat zeker niet.

4. Beslag onder derden bij advocaten

Er bestaat aan de balie blijkbaar nogal wat onzekerheid over deze materie, maar er zijn geen redenen om aan te nemen dat beslag onder derden in handen van een advocaat onmogelijk zou zijn of onderworpen aan bijzondere (wettelijke) voorwaarden. Geen enkele wettelijke bepaling verleent op dit vlak aan advocaten een uitzonderingspositie.

Dit wordt onrechtstreeks ook bevestigd door de artikelen 23 en 24 van onze CDA die deontologische regels bevatten i.v.m. beslag onder derden in handen van een advocaat, met name:

- de verplichting om het beroepsgeheim in te roepen bij de verklaring van derde-beslagene;
- de verplichting om het advies van de stafhouder in te winnen over de vraag of het beroepsgeheim al dan niet geldt;
- de (wettelijke) verplichting om geen afstand te doen van de inbeslaggenomen bedragen of zaken, tenzij na handlichting.

Wanneer we als advocaat geconfronteerd worden met derdenbeslag in onze handen, zijn de vuistregels de volgende.

- Na het advies van de stafhouder te hebben ingewonnen, oordeelt de advocaat zelf of het bezit van de inbeslaggenomen zaken of bedragen gedekt is door het beroepsgeheim. Er is beroepsgeheim wanneer het houden van de (inbeslaggenomen) zaken of bedragen voortspruit uit de beroepsactiviteit van de advocaat, als advocaat.
- Wanneer dat niet het geval is, legt de advocaat, zoals elke derde-beslagene, een volledige verklaring af (zoals de wet voorschrijft).

- Wanneer dat wel het geval is (en dat zal meestal zo zijn...), legt de advocaat een verklaring af waarin zij zich ertoe beperkt mee te delen dat haar beroepsgeheim niet toelaat een volledige verklaring af te leggen.
- Ook wanneer de advocaat geen fondsen of zaken onder zich houdt, moet zij een verklaring afleggen. Daarin moet zij zich in voorkomend geval eveneens op het beroepsgeheim beroepen, om te voorkomen dat het inroepen daarvan zou geïnterpreteerd worden als een aanwijzing dat de advocaat inderdaad schuldenaar is van de beslagene.
- Ongeacht de inhoud van de afgelegde verklaring kan en mag de advocaat zich niet ontdoen van de inbeslaggenomen bedragen of zaken, tenzij na handlichting.
- De advocaat is maar schuldenaar van de cliënt wanneer zij de verplichting heeft iets aan deze laatste over te maken. Wanneer een cliënt aan zijn advocaat gelden overmaakt met de (onherroepelijke) opdracht om deze aan een derde te overhandigen, dan is de advocaat geen schuldenaar van haar cliënt maar van deze derde, en dan behoren de bewuste bedragen niet langer tot het patrimonium van de cliënt.

(Voor een vollediger en gedetailleerder uiteenzetting: zie STEVENS, J., *ADVOCATUUR. Regels & Deontologie*, Wolters Kluwer 2015, nrs. 1168 tot 1172)

5. Flashberichten

1. Discussies over het **al dan niet officieel karakter van briefwisseling** tussen advocaten zijn als onkruid: wat je ook doet, ze blijven de kop opsteken en ze overwoekeren het proper gazonnetje van de algemene regel van de vertrouwelijkheid.

Een goeie tip: vermeld in de brief die je officieel wil maken het specifieke artikel van de CDA waarop je je beroept (dus art. 114 §1, of §2 of §3 of §3bis of §4: andere of meer mogelijkheden zijn er simpelweg niet). Daardoor verplicht je jezelf ertoe te checken of je het wel bij het rechte eind hebt, en maak je het ook voor je tegenstrever makkelijker om dat op zijn beurt te doen. Je brief wordt daardoor ook per definitie expliciet als officieel gekwalificeerd, zoals art. 114 CDA in fine ook aangewezen acht.

Denk ook aan de andere adviezen die art. 114 laatste lid CDA je geeft: verstuur geen officiële brieven zonder goedkeuring van je cliënt, hou het kort en bondig, meng geen vertrouwelijke en officiële mededelingen door elkaar in één en dezelfde brief.

2. Het mag ook al eens over de **deontologie van andere juridische beroepen** gaan, **gerechtsdeurwaarders** bv.

Wat te denken van een gerechtsdeurwaarder die binnen een tijdspanne van enkele maanden drie keer een bevel tot betalen betekent aan één en dezelfde schuldenaar in schuldbemiddeling, op verzoek van één en dezelfde schuldeiser en telkens voor een paar tientallen euro's, terwijl die deurwaarder al na het eerste bevel door de schuldbemiddelaar gecontacteerd en betaald wordt?

Wie wordt daar beter van? De vraag stellen is ze beantwoorden... (*).

Aanklagen dat soort praktijken, niet aarzelen. Bij de stafhouder, maar je kan ook altijd de schuldeiser rechtstreeks contacteren (wanneer hij niet vertegenwoordigd wordt door een advocaat uiteraard).

(*) We gaan er NIET van uit dat alle gerechtsdeurwaarders in hetzelfde bedje ziek zijn... .

6. Goed om weten: over de draagwijdte van onze regelgeving

Af en toe wordt de vraag gesteld of niet-advocaten er ook toe gehouden zijn de vertrouwelijkheid van briefwisseling tussen advocaten te respecteren.

Het Hof van Beroep Antwerpen moest oordelen over een zaak waarin een verwerende partij, niet langer bijgestaan door een advocaat, gebruik maakte van een brief die de advocaat van de eisende partij aan haar (toenmalige) advocaat had toegezonden, en waaruit volgens haar bleek dat een lastens haar gevorderd bedrag in werkelijkheid al door haar was betaald.

Op vraag van de raadsman van eiseres had de stafhouder bevestigd dat de bewuste brief vertrouwelijk was, en dat deze niet mocht aangewend worden in rechte, ook niet door er uit te citeren.

De eerste rechter overwoog dat de verwerende partij deze brief mocht gebruiken, aangezien zij op rechtmatige wijze in het bezit gekomen was van die brief en zij als niet-advocaat niet gebonden was door de beslissing van de stafhouder. Het gegeven dat haar toenmalige advocaat een fout beging door de brief aan zijn cliënte te bezorgen (schending beroepsgeheim...), ondanks het vertrouwelijk karakter ervan, deed hieraan volgens de eerste rechter geen afbreuk.

Het hof treedt dat standpunt niet bij.

Waar de verwerende partij het vertrouwelijk karakter van de brief niet betwistte, maar wel het vertrouwelijk karakter van de bijlage daaraan, oordeelde het hof eerst dat de vertrouwelijkheid van briefwisseling tussen advocaten de regel is (art. 113 CDA), behoudens de uitzonderingen van art. 114 CDA, zodat een expliciete vermelding dat de bijlage aan een vertrouwelijke brief ook vertrouwelijk is, niet vereist is.

Volgens het hof zijn de deontologische regels bindend voor alle advocaten, en bij betwisting over de toepassing van het reglement kan enkel de stafhouder oordelen.. Het hof kan als feitenrechter enkel toezien op de naleving van het reglement, maar het is gebonden door de beslissing van de stafhouder (het hof verwijst op dit punt naar Cass., 26 oktober 2017, nr. C.14.O457.N, www.juridat.be).

Het recht op bijstand van een advocaat, dat volgens het hof deel uitmaakt van de rechten van verdediging, omvat ook de vertrouwelijkheid van bepaalde briefwisseling tussen advocaten waardoor de bewijslevering in die mate kan beperkt worden.

Het hof kwam op deze basis tot het besluit dat een vertrouwelijke brief, incl. de bijlage, niet in rechte kan worden aangewend, ook niet door een partij die zelf geen advocaat is.

Lees het arrest [hier](#).

7. a. Overzicht deo-weetjes 2020-21

We starten het nieuwe jaar met een terugblik op het voorbije (gerechtelijk) jaar!

Je leest hier alle deo-weetjes die werden opgenomen in de nieuwsbrieven van 2020-2021, met dank aan de auteur pro-stafhouder Alain Légat.

b. Welke informatie kan je als advocaat meedelen aan de rechtsbijstandsverzekeraar of een schuldbemiddelaar?

Een interessante vraag, die zowel het voorwerp zal uitmaken van de agenda van de commissie deontologie als een toekomstig deo-weetje.

In diezelfde lijn ligt de vraag van schuldbemiddelaars om informatie te krijgen van advocaten over de schuldenaar (of omgekeerd). Ook hier kan men op de grenzen van het beroepsgeheim botsen.

Mocht je in dit verband al problemen hebben ondervonden, zou de commissie deontologie u dank weten de concrete casus te willen meedelen via directeur@baliedendermonde.be.

8. Geen bijdrage

9. OOK HAAIEN ZIJN VISSEN: over de opnames van Woestijnvis voor 'DE RECHTBANK'

Elders in deze nieuwsbrief vinden jullie informatie over de opnames van Woestijnvis voor het programma 'De Rechtbank' bij het Vrederecht te Wetteren, waaruit blijkt dat de programmamakers zich terdege bewust zijn van de bijzondere omgeving waarin zij opereren: niet interveniëren tijdens de zittingen, voorafgaande informatie aan wie het 'lijdend voorwerp' van de opnames kan worden, geen gebruik van opnames zonder (voorafgaande?) schriftelijke toelating, organisatie van een 'visiemoment' vóór uitzending voor (o.a.) de vrederechter en de stafhouder.

Behoudens specifieke wettelijke uitzonderingen zijn de zittingen van onze rechtbanken openbaar, terwijl een betere kennis van de manier waarop rechtbanken in de praktijk functioneren alleen maar kan toegejuicht worden, zelfs wanneer de uiteindelijk geselecteerde en uitgezonden beelden zeer ontluisterend kunnen zijn voor de edelfiguranten van dienst. Principieel dus weinig of geen bezwaren.

Voor mensen aan wier beroep '*... de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid ten grondslag liggen...*', kortweg advocaten genoemd, blijft waakzaamheid toch geboden.

Rechtbankzittingen mogen dan wel -en maar goed ook- openbaar zijn, de onvermijdelijke en maximale uitvergroting door een TV-uitzending van bepaalde -beperkte- passages of incidenten die niet altijd van de nodige context (kunnen) voorzien worden, kan ook kwalijke gevolgen hebben voor de betrokken gelegenheidsacteur(s), die niet de gelegenheid krijgen een ongelukkige take nog eens over te doen.

We hebben ons allemaal wel eens verwonderd over de bereidheid van medemensen of confraters om voor een camera de meest waanzinnige dingen te zeggen of te doen, en zich onsterfelijk belachelijk te maken (of nog erger).

Op TV kan één enkele dwaze uitspraak of één enkele stuntelige reactie van een doodnormale mens een volslagen idioot of de ultieme stoethaspel maken, zonder compensatie door de manier waarop de betrokkene zich doorgaans gedraagt.

Stel jezelf dus de vraag of de zaak waarin en de cliënt waarvoor je optreedt de toets van dergelijke uitvergroting kunnen doorstaan, en ook of jijzelf en je tegenstrever niet zodanig uit hun comfortzone dreigen gehaald te worden door de aanwezigheid van camera's dat 'normaal' gedrag daardoor in het

gedrang zou kunnen komen. In geval van twijfel: laat de eer om op TV te verschijnen gerust aan anderen.

Je zondigt daarmee niet tegen het principe van de openbaarheid van terechtzittingen of van de vrije nieuwsgaring. Je geeft daardoor geen blijk van gebrek aan respect voor de vrederechter of de programmamaker. Je trekt daardoor ook hun integriteit niet in twijfel en evenmin het belang van een programma als 'DE RECHTBANK' (dat voor een advocaat per definitie ondergeschikt is aan het belang van haar cliënt of van haar zaak).

10. a. Over ons beroepsgeheim: Valkuilen en schietgeweren (alf. 1)

In het handboek DEONTOLOGIE voor de advocaat-stagiair (21-22; nr. 136, blz. 311) lezen we (in wat stroef Nederlands overigens):

“Het beroepsgeheim betreft in eerste orde de schriftelijke (of elektronische) correspondentie, en de telefonische of gewoon mondelinge communicatie tussen een advocaat en zijn cliënt, de gegeven consultaties, de persoonlijke nota's door de cliënt aan zijn advocaat overgemaakt, en de nota's van deze laatste.

Het moet om een geheim gaan, een algemeen onbekend feit dat onbekend moet blijven; dit is het criterium van het belang (materieel of moreel) dat de cliënt bij de geheimhouding moet hebben.

Daarbij is gedeeld geheim nog steeds beroepsgeheim, zelfs indien 'algemeen bekend'.

(...)

Het moet gaan om zaken 'toevertrouwd of ontdekt', direct of indirect, van de cliënt of van een derde.

(...)

Het gaat hoofdzakelijk om zaken vernomen in het kader van zijn beroepsactiviteit en in zijn hoedanigheid van advocaat.

(...)”

Met voorbeelden uit de praktijk willen we hier verduidelijken -voor zoveel als nog nodig- wat dat concreet wil zeggen en welke consequenties ons beroepsgeheim kan hebben voor onze dagelijkse werkzaamheden.

Een advocaat-bewindvoerder kreeg van het OCMW het verzoek tot overlegging van het jaarlijks verslag dat de bewindvoerder aan de vrederechter moet overmaken, om op basis daarvan te kunnen oordelen over een vraag tot financiële steun voor de pupil. De advocaat in kwestie was van oordeel dat hij aan die vraag van het OCMW geen gevolg kon geven omwille van zijn beroepsgeheim en liet dat ook zo aan het OCMW weten.

Het OCMW had daar geen begrip voor, en antwoordde o.a. dat andere advocaten-bewindvoerders daar geen graten in zagen en vlot dat verslag meedeelden.

Eenzijds moet opgemerkt worden dat het beroepsgeheim van een advocaat enkel betrekking heeft voor haar beroepsactiviteit en niet geldt wanneer zij niet handelt als advocaat. Als curator, syndicus of bewindvoerder bv. kan een advocaat zich dus niet op haar beroepsgeheim beroepen.

Anderzijds geldt voor de bewindvoerder een wettelijk verbod om dat jaarverslag aan anderen mee te delen dan de vrederechter, de beschermde persoon zelf (wanneer diens toestand dat toelaat) en de vertrouwenspersoon.

Enkel op vraag van of met toelating van de vrederechter kan het jaarverslag aan het OCMW meegedeeld worden. Wel lijkt er geen bezwaar te zijn om, in het belang van de pupil, (financiële) gegevens uit dat verslag aan derden te bezorgen

De advocaat in kwestie had dus gelijk wanneer hij dat jaarverslag niet aan het OCMW wilde overmaken, maar die terechte weigering kan niet gebaseerd worden op het beroepsgeheim van de advocaat.

(P.S.: Wie vragen of bedenkingen heeft over bepaalde aspecten van ons beroepsgeheim, mag die in het kader van deze rubriek altijd overmaken aan onze baliedirecteur (directeur@baliedendermonde.be) als mogelijk materiaal voor een volgend deo-weetje. Het is natuurlijk wel te verstaan dat concrete casussen ter beslechting aan de stafhouder moeten voorgelegd worden.)

b. Poëzie voor advocaten

AVIS AUX PLAIDEURS

Après bien des soins, bien des frais

Lisidor gagne un long procès,

Malgré la chicane obstinée.

Il eût bien mieux valu pour lui

Le perdre la première année,

Que de le gagner aujourd'hui.

(uit 'LE FOND DU SAC, bons mots, chansons et tout ce qu'on voudra', Paris, 1700 en centiemen)

11. a. Over ons beroepsgeheim: Valkuilen en schietgeweren (afl. 2)

Het overkomt ons allemaal wel eens: tijdens de behandeling van een zaak krijgen we bij toeval (maar niet op illegale wijze) informatie of stukken in handen waardoor het tij voor onze cliënt kan keren of die een heel ander licht werpen op de stellingen die onze tegenstrever met zoveel vuur verdedigt.

Onze tegenpartij bezorgt aan zijn advocaat een feitenrelaas waarin hij erkent wat in conclusies ontkend of betwist wordt, maar vergist zich van mailadres en zo komt die informatie in onze handen terecht, zwart op wit dan nog en netjes ondertekend door die malafide leugenaar zelve... .

Onze tegenstrever bezorgt haar stukkenbundel aan ons, per abuis met inbegrip van haar uitgesproken negatief advies over de zaak aan de rechtsbijstandsverzekeraar van haar cliënt... .

In een strafdossier lastens een andere cliënt vinden we toevallig belastende informatie terug over de moraliteit van een tegenpartij in een echtscheidingsprocedure, die daar het heilig boontje uithangt en wiens deugdzaamheid dus fors overroepen blijkt te zijn... .

In al die gevallen kunnen we met die informatie niets aanvangen: de bekentenis, het negatief advies, de gegevens uit dat strafdossier zijn stuk voor stuk ‘*vertrouwelijke informatie*’, waarover art. 18 CDA zegt: “*Het beroepsgeheim strekt zich uit tot alle vertrouwelijke informatie die de advocaat in de uitvoering van zijn opdracht verneemt of vaststelt*”.

Het gaat hier telkens over informatie die een advocaat rechtstreeks of via aangestelden of van derden verneemt -op welke wijze ook- over zijn cliënt of over derden, in het kader van de juridische bijstand aan zijn cliënt of die hij vaststelt in de loop van de uitvoering van zijn opdracht.

(STEVENS, J., Advocatuur. Regels & Deontologie, 2015, nr 1144, blz. 876)

Daarbij moet het uiteraard steeds om geheimen gaan, dus om informatie die niet voor openbaarmaking bedoeld is. Informatie die we teruggevonden hebben in de krant of op sociale media is per definitie niet vertrouwelijk en ons beroepsgeheim kan ons evident niet beletten daar gebruik van te maken.

b. Wijzigingen Codex Deontologie voor Advocaten

De advocaten van balie Dendermonde kunnen al zeer geruime tijd beroep doen op “*één*” Codex Deontologie waarin alle OVB reglementen en lokale reglementen zijn vervat.

Je vindt alles in één werk, netjes opgedeeld qua nummering en kleur (de Dendermondse regels hebben een aparte “DDM” nummering en een blauwe kleur i.p.v. zwart).

Deontologie evolueert natuurlijk, regels wijzigen of lijken in de praktijk toch wat verfijning nodig te hebben.

Daarom kan je hier de gecoördineerde codex met wijzigingen tot de Raad van 11.03.2022 vinden. Ook op het privaat luik is steeds de laatste versie te vinden onder de pagina “balie Dendermonde”.

Kort samengevat werden volgende zaken gewijzigd:

- Art. 18 DDM ivm het BJB:

De al lang toegepaste praktijk dat een advocaat slechts 3 voorkeurmateries kan aanduiden waarin hij/zij wenst aangesteld te worden in het kader van de tweedelijnsbijstand (in hoofdorde) wordt nu ook in het reglement bepaald.

[De advocaat (niet stagiair) die in hoofdorde wenst opgenomen te worden (of te blijven) op de lijst van de tweedelijnsbijstand, dient het aantal voorkeurmateries in het kader van de BJB werking te beperken tot maximum drie.][1]

- Art. 120 DDM samenstelling van een kiesbureau

[De Raad van de Orde stelt tijdens zijn vergadering van de maand april een kiesbureau samen dat gelast wordt met het toezicht op de organisatie en het verloop van de verkiezingen, en kennis zal nemen van eventuele klachten of betwistingen.

Dit kiesbureau bestaat uit drie effectieve leden en drie plaatsvervangers. De leden van dit kiesbureau mogen geen lid zijn van de Raad noch kandidaat bij de eerstvolgende verkiezingen en worden bij lottrekking aangeduid uit een lijst met minstens zes kandidaten die moeten voldoen aan de verkiezingsvoorwaarden voor de Raad. Minstens drie weken voor de raad van de maand april nodigt de stafhouder de leden van de Orde uit om zich kandidaat te stellen. Zijn er onvoldoende kandidaten, dan vult het kiesbureau zichzelf aan in samenspraak met de stafhouder...][2]

- Art. 130 DDM ivm afkondiging van de verkiezingen

Tijdens de algemene vergadering, die plaats vindt op de laatste stemdag, worden de stemmen geteld om 16.30 uur .

[Op de laatste stemdag, onmiddellijk na het afsluiten van de stemming, nemen het kiesbureau en de secretaris kennis van de stemresultaten, die op diezelfde dag tijdens een algemene vergadering worden bekend gemaakt door de secretaris in aanwezigheid van het kiesbureau.][3]

- Art. 10bis DDM ivm de tussentijdse verslaggeving/rapportering door de stagiair

De rapportering door de stagemeeesters is sinds het nieuwe stagereglement vervat in artikel 30 ter CDA. Artikel 10 bis voorziet nog de rapportering voor de stagiair (telkens per 31/12 in het eerste en tweede jaar)

De advocaat-stagiair stelt per 31/12 van het jaar waarin de stage werd aangevat een verslag op volgens het model opgesteld door de stagecommissie, waarin hij/zij de voorzitter van de stagecommissie inhoudelijk informeert over het verloop van de stage tot 31/12 en over eventuele werkpunten voor het volgende jaar.

De advocaat-stagiair stelt eenzelfde verslag op per 31/12 van het daaropvolgende stagejaar.

Deze verslagen worden telkens overgemaakt aan de voorzitter van de stagecommissie vòòr 15 januari][4].

- Art. 37 en 40 DDM bijstand aan minderjarigen

Aanpassing van het reglement nu niet langer met een GSM wordt gewerkt die moet worden doorgegeven tussen de advocaten van permanentie. Een nieuw jeudpermanentienummer werd gecreëerd dat de advocaat van permanentie moet laten doorschakelen naar zijn/haar persoonlijke GSM.

Art. 37 DDM

De Advocaat die zich inschrijft in dit permanentiesysteem wordt opgenomen op de permanentielijst voor ambtshalve aanstellingen in zijn/haar permanentieweek en dit telkenmale van dinsdagmiddag

om 12 uur tot de daarop volgende dinsdagmiddag om 12 uur. [De Advocaat moet via het inbelnummer de doorschakeling van het permanentienummer naar zijn/haar eigen mobiel nummer activeren. De oproepingen van het Parket of de Jeugdrechtbank worden gedaan via dat permanentienummer.

De Advocaat van permanentie wordt geacht steeds bereikbaar te zijn op dit permanentienummer, via het systeem van de doorschakeling][5].

Art. 40 DDM

[De Advocaat van permanentie moet op het wisselmoment van dinsdag 12 uur de doorschakeling activeren][6].

- Art. 34 CDA Stagevergoeding

De stagemester en de advocaat-stagiair bepalen in onderling overleg de jaarlijkse vergoeding van de advocaat-stagiair. Die is maandelijks vooruitbetaalbaar en bedraagt, bij voltijdse inzet, ten minste [€ 24.000,00][7] voor het eerste stagejaar en ten minste [€ 30.000][8] vanaf het tweede stagejaar.

Pas op!

De wijziging van de vergoeding tijdens het eerste stagejaar wijzigt pas vanaf 01.09.2022 naar € 24.000, momenteel bedraagt deze nog € 21.600.

[1] Wijziging goedgekeurd op de Raad van 10.11.2021

[2] Wijziging goedgekeurd op de Raad van 10.12.2021

[3] Wijziging goedgekeurd op de Raad van 14.01.2021

[4] Gewijzigd bij beslissing van de Raad van 11.02.2022

[5] Wijziging goedgekeurd op de Raad van 11.03.2022

[6] Wijziging goedgekeurd op de Raad van 11.03.2022

[7] Gewijzigd AV 22/12/21 BS 18/01/21 – in werking 01/09/2022

[8] Gewijzigd AV 16/12/20 BS 19/01/21 – in werking 01/09/2021

12. Over ons beroepsgeheim: Valkuilen en schietgeweren (3)

Geregeld wordt de vraag gesteld of een advocaat zijn beroepsgeheim kan/moet inroepen jegens de rechtsbijstandsverzekeraar van zijn cliënt. De opdrachtgever van de advocaat is immers de cliënt, en niet diens verzekeraar die een derde betaler is.

Er bestaat ook geen gedeeld beroepsgeheim tussen de advocaat en de rechtsbijstandsverzekeraar van zijn cliënt. Het antwoord op die vraag is dus redelijk eenvoudig en ondubbelzinnig ja.

Een rechtsbijstandsverzekeraar mag dus geen kopie krijgen van alle briefwisseling tussen de advocaat en de cliënt, en kan enkel aanspraak maken op informatie die de belangen van de cliënt niet kan schaden, bv. over het verloop van de procedure: pleitdatum, conclusietermijnen, of bv. over de 'identiteit' van het verzekerd voertuig, enz. Dringt de rechtsbijstandsverzekeraar aan op informatie die volgens de advocaat onder zijn/haar beroepsgeheim valt, dan moet een advocaat zich beroepen op zijn beroepsgeheim en weigeren die informatie aan de verzekeraar te verstrekken.

Zelfs een advies over de slaagkansen van een procedure kan (al dan niet gedeeltelijk) onder het beroepsgeheim vallen, bv. wanneer daarin zou verwezen worden naar strafbare feiten uit het verleden, naar inkomstgegevens, naar verzwarende omstandigheden, enz.

Het is dus aangewezen aan een rechtsbijstandsverzekeraar niet meer informatie te geven dan strikt noodzakelijk, en zich stelselmatig af te vragen of het beroepsgeheim al dan niet in het gedrang zou kunnen komen. Per definitie de rechtsbijstandsverzekeraar in cc zetten bij elke mail die naar de cliënt vertrekt, is dus geen goeie gewoonte. Ook met telefonische vragen van de verzekeraar wordt best voorzichtig omgesprongen.

Officiële stukken met betrekking tot de inbreuk die aan de cliënt wordt verweten of de procedure-akten die aan de cliënt worden betekend, vallen evenwel niet onder het beroepsgeheim.

13. Over ons beroepsgeheim: valkuilen en schietgeweren (4)

Kan een advocaat zijn/haar beroepsgeheim inroepen wanneer hij/zij zelf verdacht wordt van een misdrijf?

De algemene regel is in dat geval simpel, omdat het plegen van misdrijven bezwaarlijk kan geacht worden deel uit te maken van de beroepsactiviteiten van een advocaat: beroepsmisdrijf sluit beroepsgeheim uit.

(STEVENS, J., ADVOCATUUR. REGELS & DEONTOLOGIE, 2015, blz. 866, nr. 1136 X, Handboek voor de advocaat-stagiair DEONTOLOGIE, 21-22, blz. 313, nr. 137)

Wie als advocaat ondervraagd wordt over een misdrijf dat hij zelf zou gepleegd hebben of waaraan zij medeplichtig zou zijn, kan zich dus niet verschuilen achter zijn/haar beroepsgeheim om te weigeren verklaringen af te leggen. Hij of zij kan zich wel, zoals ieder ander burger, beroepen op zijn zwijgrecht (terwijl het beroepsgeheim een zwijgplicht impliceert).

Evenwel moet benadrukt worden dat de onderzoekers die het onderzoek voeren naar een beroepsmisdrijf van een advocaat, wel het beroepsgeheim jegens derde belanghebbenden moeten respecteren (mits zij niets te maken hebben met het misdrijf dat het voorwerp is van het onderzoek en waarvan de advocaat verdacht wordt).

Een advocaat kan zich ook niet achter zijn beroepsgeheim verschuilen wanneer hij/zij aangesproken wordt voor (burgerlijke) fouten die schade zouden veroorzaakt hebben en dus tot schadevergoeding zouden kunnen leiden.

Ondanks de eenvoud van deze regel, is het in de praktijk niet altijd zo evident uit te maken wanneer, in geval van onderzoek naar een beroepsmisdrijf, de advocaat niet langer gebonden is door zijn/haar beroepsgeheim. Een advocaat moet immers de belangen van zijn/haar cliënt boven die van zichzelf stellen. Verzaken aan het beroepsgeheim in het kader van een strafonderzoek wegens beroepsmisdrijf kan, naargelang de concrete omstandigheden, toch als ondeontologisch aangezien worden.

Zo werd ooit een van onze advocaten verdacht van ... schending van het beroepsgeheim, omdat hij/zij als raadsman van een verdachte informatie over een lopend strafdossier zou verstrekt hebben aan een derde die mogelijk in die zaak ook een rol zou kunnen gespeeld hebben.

In haar/zijn verklaringen beantwoordde deze advocaat uitgebreid en gedetailleerd alle vragen van de onderzoekers, die daardoor veel meer informatie bekwamen over de cliënt van de bewuste advocaat dan nodig om de advocaat uit de wind te zetten. In zijn/haar ijver om zichzelf wit te wassen van de verdenking zijn/haar beroepsgeheim te hebben geschonden ging de betrokken advocaat dus pas écht zijn/haar beroepsgeheim schenden... .

Daarom is het absoluut aangewezen dat de advocaat, voorwerp van een strafonderzoek, het hoofd koel houdt (altijd moeilijker wanneer men zelf partij wordt...), zelf onverwijld een advocaat onder de arm neemt én niet aarzelt het advies van de stafhouder in te winnen.

14. Over ons beroepsgeheim: valkuilen en schietgeweren (5)

Wanneer een advocaat zonder toestemming van de stafhouder aan de rechtbank toch vertrouwelijke briefwisseling overlegt en daardoor de desbetreffende bepalingen van de CDA schendt, dan is het natuurlijk de vraag welk gevolg de rechtbank daaraan kan of moet geven. Tuchtrechtelijke sancties, per definitie post factum, veranderen uiteraard niets aan het feit dat die vertrouwelijke briefwisseling ondertussen wel in de debatten wordt gebracht.

De rechtspraak over dergelijke deontologische inbreuken is lang niet eenduidig, maar we beperken ons hier tot de principes die volgens de balie door rechtbanken en hoven zouden moeten gevolgd worden.

Benadrukt moet worden dat de reglementen van de Nationale Orde (dus onze CDA) kracht van wet hebben, wat tot de conclusie zou kunnen leiden dat de rechtbank daarover kan en moet oordelen, ware het niet dat het volgens diezelfde reglementen uitsluitend de stafhouder is die toestemming kan geven voor de overlegging van vertrouwelijke briefwisseling en die zorgt voor de loyale toepassing van art. 114 CDA. De rechtbank kan zich niet in de plaats van de stafhouder stellen, en kan niet in diens plaats oordelen of brieven tussen advocaten al dan niet kunnen overgelegd worden.

Wanneer niet het bewijs wordt bijgebracht dat de stafhouder toelating heeft gegeven tot overlegging van vertrouwelijke briefwisseling, moet die briefwisseling uit de debatten geweerd worden. Eventueel kan de rechtbank (de advocaten van) partijen vragen dergelijke deontologische betwisting aan de stafhouder voor te leggen. Het komt ook niet aan de rechtbank toe om na te gaan of de stafhouder

het reglement al dan niet correct heeft toegepast, en het komt aan advocaten niet toe een beslissing van de stafhouder te laten toetsen door de rechtbank.

Daardoor wordt immers de facto de vertrouwelijkheid van de bewuste briefwisseling geschonden, terwijl de exclusieve en wettelijke (en ook discretionaire) bevoegdheid van de stafhouder wordt miskend.

Opgemerkt moet worden dat deze principes niet kunnen getransponeerd worden naar gevallen waarin vertrouwelijke briefwisseling wordt overgelegd tussen advocaten en hun cliënten. De basis van die vertrouwelijkheid is het beroepsgeheim en niet art. 113 CDA dat kracht van wet heeft. De rechtbank kan oordelen over de toepassing en de consequenties van het beroepsgeheim, maar niet over de toepassing van de art. 113 tot 115 CDA.

15. Over art. 444 Ger. W. (15)

Met de gerechtelijke vakantie voor de deur mag het al eens wat lichtvoetiger zijn, maar dat was niet de insteek van de confrater die eerder deze week briesend de zitting van een onzer politierechters verliet, op zoek naar morele steun en gerechtigheid (bij tijd en wijle inderdaad makkelijker te vinden in de wandelgangen of in het koffiekot dan in de rechtszaal...).

Deze confrater had net voordien met vuur en overtuiging een stelling verdedigd die quasi zeker tot de vrijspraak van zijn cliënt had moeten leiden (in een overigens banaal zaakje waar het leven, het vermogen of het rijbewijs van de verkeerszondaar niet op het spel stonden), ware het niet dat de politierechter daar anders over dacht was en redelijk duidelijk liet blijken dat hij het allemaal maar much to do about nothing vond.

De pleiter kreeg dus -al dan niet duidelijk- te verstaan dat hij mocht afronden terwijl hij daar nog lang niet aan toe was, en plotsklaps werd ook het vonnis al uitgesproken: Roma locuta, causa finita (Augustinus, Sermones 131.10).

Kan dat zomaar? was de hartenkreet van onze confrater, die zich geaffronteerd en tekortgedaan voelde

Art. 444 Ger. W. bepaalt dat de advocaten vrij hun ambt ter verdediging van het recht en van de waarheid uitoefenen. 'Vrij' betekent hier ongehinderd, en uit deze vrijheid volgt, in principe, dat de pleitende advocaat noch door de tegenpartij, noch door het O.M., noch door de rechter mag onderbroken worden (al mag deze laatste uiteraard vragen stellen ter verduidelijking van wat gepleit wordt).

Het recht van politie dat de rechter ter zitting uitoefent (art. 759-763 Ger. W.) impliceert dat hij/zij kan en moet optreden tegen dergelijke onderbrekingen, maar geeft hem/haar geen vrijgeleide om zich daar zelf aan te bezondigen.

Van een rechter mag verwacht worden dat hij/zij in alle omstandigheden sereen blijft, en aan de pleitende advocaat de gelegenheid geeft al zijn argumenten te laten horen. Gebeurt dat niet, dan worden de rechten van verdediging geschonden.

(STEVENS, ADVOCATUUR, Regels en Deontologie, 2015, 871-872)

Onze confrater had dus zeker een punt, maar daar tegenover staat dat dit wettelijk principe op een redelijke manier moet geïnterpreteerd en toegepast worden.

Het kan niet de bedoeling zijn dat een advocaat art. 444 Ger. W. misbruikt om te gaan filibusteren en urenlang flauwe zever te staan verkopen. Van advocaten mag ook verwacht worden dat ze een vooraf bepaalde pleitduur respecteren én dat ze zichzelf een redelijke pleitduur opleggen in verhouding met het belang van de zaak en de agenda van de rechtbank.

Dit alles is een kwestie van marginale toetsing, en van zin voor maat en evenwicht aan beide kanten van de balie. Mocht het evenwel zo zijn dat de rechtbank op brutale en onredelijke wijze een pleidooi afkapt om meteen te vonnissen, dan komt daardoor het recht van verdediging in het gedrang. Rechters doen er dan ook goed aan behoedzaam om te springen met dit soort interventies, hoe goedbedoeld ook.

En onze briesende confrater? Die kan gelukkig hoger beroep instellen om voor een hogere rechtsmacht alsnog zijn gelijk te halen en niet beknot te worden in de uitoefening van zijn pleitrecht. Hij kan zich ook -na introspectie en bezinning- beklagen bij de Stafhouder, die dergelijk incident kan signaleren aan de korpsoverste van de betrokken politierechter om deze laatste terecht te wijzen (in het belang van de advocatuur in het algemeen). Bewijsproblemen hollen de effectiviteit van dit soort tussenkomsten evenwel zeer vaak uit.

16. Er wordt over onze deontologische regelgeving ook heel wat gezeurd en gezaagd, vaak niet ten onrechte. Maar laat ons door de bomen toch ook proberen het bos nog te blijven zien. Deontologie gaat niet altijd over de kleine zorgen van ons dagelijks beroepsleven, die we delen met tienduizenden andere advocaten over heel de wereld: het al dan niet vertrouwelijk karakter van briefwisseling, de precieze draagwijdte van ons mandaat ad litem in deze of gene kwestie of de grenzen van ons beroepsgeheim t.a.v. de pers of de magistratuur, en noem maar op.

We mogen hopen dat we nooit geconfronteerd zullen worden met deontologische zorgen waarbij die dit soort besognes in het niet verzinkt en die ons voor oneindig fundamentele keuzes plaatsen, die noch min noch meer dan van levensbelang kunnen zijn.

Zo is volgens Amnesty International in Turkije het vasthouden van advocaten een routinepraktijk geworden. Wie de verkeerde cliënten verdedigt (bv. Koerden of -vermeende- leden van de Gülenbeweging), riskeert zelf vervolgd te worden. Honderden Turkse advocaten zijn sedert 2010 zo al zelf aangehouden en veroordeeld, en het hoeft geen verwondering te wekken dat heel wat advocaten niet langer bereid zijn mensen te verdedigen die de Turkse staat geen juridische bijstand waard acht.

In Rusland zien we het zelfde fenomeen. De Russische mensenrechtenadvocaat Ivan Pavlov die o.m. opposant Navalny en kritisch journalist Ivan Safronov verdedigde werd bij herhaling bedreigd door de Russische veiligheidsdiensten en zelf beschuldigd van een misdrijf, waarna hij zich genoodzaakt zag uit lijfsbehoud Rusland te ontvluchten. Zoals Pavlov zijn er honderden anderen die de wereldpers niet halen.

Nog volgens Amnesty International neemt de onderdrukking van advocaten in China steeds ernstiger vormen aan. Op de meer dan 204.000 Chinese advocaten zijn er maar een paar honderd die het

aandurven in mensenrechtendossiers te werken. De meeste advocaten bezwijken onder de druk, de intimidatie en het geweld (van staatswege...).

Lijsten als deze doen de waarheid geweld aan. Ze zijn veel te kort, terwijl ze in werkelijkheid ellendig lang zijn.

De eerste twee artikelen van onze Codex Deontologie voor Advocaten, over onze “absolute” onafhankelijkheid, “vrij van alle druk” en “zonder beïnvloeding van buitenaf”, en over onze beroepsethiek die we niet mogen veronachtzamen “...om de cliënt, de rechter of derden welgevallig te zijn...”: laat ons die eerste twee artikelen nog eens herlezen met in ons achterhoofd onze Turkse, Russische, Chinese of andere (vul hier zelf maar in) confraters.

En laat ons naarstig blijven verder werken aan onze bomen zonder het bos uit het oog te verliezen.

Prettige vakantie en hopelijk tot weerziens in september!